

Arhimandritul Melhisedec
Ungureanu

**LECTII DE VIAȚĂ
ALE CINCIZECIMII**

**O introducere la perioada
Penticostarului**

**Arhimandritul Melhisedec
Ungureanu**

**LECTII DE VIAȚĂ
ALE CINCIZECIMII**

**O introducere la perioada
Penticostarului**

---

*Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte IRINEU,
Arhiepiscop al Alba Iuliei*

Ediție
REÎNTREGIREA
Alba Iulia, 2020

*Coperta: „Toma pipăind rănilor lui Hristos”, icoană de Elena Murariu
Redactor: Radu Hagiu*

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MELHISEDEC UNGUREANU, arhimandrit**

Lecții de viață ale Cincizecimii : o introducere la perioada Penticostarului /
Arhimandritul Melhisedec Ungureanu ; carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Părinte Irineu, Arhiepiscop al Alba Iuliei. - Alba Iulia : Reîntregirea,
2020

ISBN 978-606-509-449-9

CUVÂNT ÎNAINTE

„Lecțiile de bucurie” ale arhimandritului Melhisedec

După „lecțiile de pocăință” din volumul anterior, de data aceasta părintele Melhisedec – arhimandrit al minunatei obști a mănăstirii Înălțării Sfintei Cruci din inima Apusenilor, dar și din inima spiritualității ortodoxe actuale – ne propune cu mult elan și înălțime duhovnicească o reflecție proaspătă și plină de înțeles asupra unei perioade esențiale a Anului Domnului, pe cât de importantă, pe atât de puțin trăită de ortodocși pe măsura enormei încărcătură de sensuri pe care o poartă. În meditațiile sale omiletice, părintele Melhisedec pleacă de la o constatare pe care o facem într-un fel cu toții, chiar dacă nu avem și curajul de a o recunoaște: Dacă perioada de pregătire spre marea taină a Pătimirii și Învierii Domnului, jalonată de duminicile Triodului, reușește să ne stimuleze eforturile într-o încordare mai mult sau mai puțin intensă și coerentă, odată cu sosirea marelui praznic al Învierii, pentru care ne-am pregătit, are loc o ciudată relaxare și o pierdere de tonus duhovnicesc. E și constatarea pe care o face sfântul gheron Sofronie Saharov când spune că „atunci când vine ziua Paștilor, puterea noastră de a primi bucuria Învierii ține foarte puțin”. De aici pleacă și cuvioșia sa, încercând să descifreze sensurile și să ne ofere argumentele care să facă bucuria aceasta să dureze măcar cincizeci de zile, dacă nu chiar toată viața.

Încercarea părintelui arhimandrit Melhisedec, care s-ar mai putea numi și „în căutarea Bucuriei Cincizecimii”, e un

exercițiu în primul rând exegetic, bazat pe citirea și înțelegerea pericopelor duminicale din Evanghelia după sfântul apostol și evanghelist Ioan, pe care Biserica a rânduit să fie citită, alături de Faptele Apostolilor, în această luminoasă perioadă, interpretată în rama oferită de imnografia cântărilor Penticostarului, dar și prin prisma interpretărilor patristice și teologice mai vechi sau mai noi. Un exercițiu care încearcă să țină la un loc atât descoperirea de Sine a lui Dumnezeu în taina lui Iisus întrupat, răstignit și înviat, cât și descoperirea incapacității omului de a primi, a înțelege și a rodi această taină. Sfinția sa ne propune să vedem în parcursul liturgic al Săptămânii Luminate, pe care trebuie să o trăim ca o singură zi, și apoi în șirul duminicilor din intervalul dintre Înviere și Duminica tuturor sfinților, când se încheie perioada Penticostarului, simetriile arhitecturii duhovnicești a unui parcurs pedagogic în care, prin selecțiile fragmentelor evanghelice pe care le propune spre lectură liturgică, prin personajele istoriei sfinte pe care ni le aduce în fața ochilor, Biserica dreptslăvitoare vrea să ne călăuzească spre o mai bună înțelegere a lui Dumnezeu și a omului.

În jurul axului central al Învierii, Triodul și Penticostarul se descoperă cu simetriile lor derulate în sens invers: Săptămâna Pătimirilor și Săptămâna Luminaată își corespund prin teme majore pe care le poartă și în primul rând prin inseparabilitatea lor, pentru că Învierea Domnului nu poate fi înțeleasă fără Pătimirea Sa. În trecerea de la Triod la Penticostar trebuie sesizată deci mai degrabă legătura decât ruptura de nivel. Simetrice sunt și reacțiile ucenicilor: deruta lor vecină cu apostazia din Săptămâna Pătimirilor lui Hristos se reia în confuzia și apoi în restaurarea lor treptată în jurul lui Hristos înviat în Săptămâna Luminaată. Iar structura Săptămânii Luminate e văzută ca nucleul/holograma întregului Penticostar, duminicile perioadei reluând teme zilelor Săptămânii Luminate într-un parcurs al sensurilor reluate, adâncite, amplificate. În esență e vorba de o pedagogie sfântă prin care, în cele patruzeci de zile după Învierea Sa, Iisus îi călăuzește pe ucenici, și prin ei și pe noi toți, spre înțelegerea noii realități

care a izbucnit în lume în noaptea Învierii: ucenicilor ascunși de frică le îngăduie demonstrații ale materialității și totodată ale diafanității trupului Său înviat, femeilor mironosițe întristate le dă motive de bucurie, iar la Emaus face o primă întreagă liturghie, în care explicarea Scripturii culminează în Euharistie, prin care în Iisus cel Înviat Dumnezeu poate fi nu doar atins, pipăit așa cum dorea Toma, ci vrea să fie chiar mâncat. Această lentilă interpretativă a acomodării prin Înviere cu un alt mod de a-L cunoaște pe Dumnezeu, modul restaurat, dinainte de căderea adamică, e proiectată asupra tuturor pericopelor evanghelice, începând cu Prologul ioaneic și până la Pogorârea Duhului Sfânt. În fapt, cheia de acces la Evanghelia după Ioan, a cărei lectură Biserica o începe în noaptea Învierii, nu se poate face decât cu o minte luminată, reformatată, remodelată de chiar taina Învierii.

Cu această nouă lentilă a Învierii, menită să genereze în mintea ucenicilor și a noastră o nouă „paradigmă de gândire”, părintele arhimandrit Melhisedec interpretează în episoadele de început ale Evangheliei după Ioan figura lui Ioan Botezătorul drept una a cunoașterii de sine smerite, dar și a mărturiei date pentru Iisus „Cel ce mai înainte era”. Chemarea ucenicilor din Miercurea luminată, iar în Joia luminată dialogul lui Iisus cu Nicodim sunt etape ale aceluiași urcuș pedagogic-duhovnicesc, în care tema „nașterii de sus” din „apă și din duh” face trecerea de la tema luminii înspre cea a apei și a izvorului tămăduirii din Vineria luminată. Temă care se suprapune, eclipsând-o chiar, peste decisiva pericopă a templului trupului lui Iisus dărâmat prin pătimire și rezidit prin Înviere, și care acordă Vinerii luminate o binevenită dimensiune mariologică prin faptul că acest trup-templu al lui Iisus este tocmai cel luat din Fecioara Maria.

Săptămâna Luminată se încheie pe firul lecturii cursive din Evanghelia după Ioan tot cu o temă baptismală și revenirea figurii lui Ioan Botezătorul, în a cărei figură părintele Melhisedec vede „cheia de înțelegere a Săptămânii Luminate și a întregii perioade a Pentecostarului: ca să putem trăi în Lumina Învierii, avem nevoie să învățăm de la Sfântul Ioan Botezătorul cum să ne

micșorăm, pentru a putea crește în noi Hristos cel răstignit și înviat”.

În Duminica Tomei – ziua a opta după Înviere suprapusă peste „ziua una” care a fost întreaga Săptămână Luminată – revine figura apostolului Toma din vecernia primei zile a Paștelui cu lecția pedagogică a necredinței devenite credință și îndrăzneală a mărturisirii lui Iisus ca „Domnul meu și Dumnezeuul meu!”. Pentru următoarea duminică, a Mironosițelor, Biserica a ales relatarea de la Marcu, „care nu le pune într-o lumină favorabilă, nu le «avantajează», pentru că se încheie într-o notă de teamă: «Și nu au spus nimănui nimic, căci se temeau»”. Părintele Melhisedec ne propune să vedem aici un paradox al credinței care le schimbă pe cele slabe în cele tari, pe cele neputincioase în cele puternice, dar și tema Mormântului gol ca argument al Învierii, a vederii absenței care atestă o prezență mai copleșitoare decât orice altă prezență. În moduri diferite, apostolul-geamăn Toma și femeile mironosițe sunt prototipuri ale diferitelor strategii duhovnicești prin care Dumnezeu îl crește pe om în cunoașterea Lui.

Începând cu Duminica Slăbănogului, se revine la lectura din Evanghelia după Ioan cu episoade care au loc lângă apă (Slăbănogul), în prezența apei (Femeia samarineancă) sau chiar cu ajutorul ei (Orbul din naștere). Sunt pericope care nu vorbesc direct despre Învierea Mântuitorului, ci despre restaurarea omului afectat de rănille păcatului – scopul final al Întrupării, Pătimirii și Învierii lui Iisus. Tema apei, prezentă în fiecare din aceste episoade, e apoi văzută ca un *legato* al întregii perioade a Cincizecimii, conturând orizontul descoperirii Duhului Sfânt izvorât din Iisus Cel Înviat drept punct culminant al întregii perioade. Temă marcată și în cântările Înjumătățirii Praznicului: „Apa vie cea săltătoare, apa nemuririi ai făgăduit să dai, Izvoarele cel pururea viu, celor ce primesc cu credință Duhul Tău, Mântuitorule, Care din Tatăl purcede”.

Interpretarea evangheliei din Duminica femeii samaritanice este amplă și generoasă în sensuri. Apelând, ca și în alte cazuri, la bogăția exegetică a imnelor, figura acestei femei e pusă

în simetrie tipologică cu aceea a Evei, care a avut în rai tot la ceasul al șaselea o convorbire, dar nu cu Dumnezeu, ci cu șarpele. Convorbirea cu Hristos vine să repare, să refacă dialogul ratat al omului cu Dumnezeu, Acesta descoperindu-Se în final, ca lui Moise pe Sinai, ca „Eu sunt, Cel ce vorbesc cu tine”.

Ultima duminică înainte de Înălțarea Domnului, cea a Orbului din naștere, e o interesantă înmănunchere a principalelor teme definitorii ale perioadei: cea a lui Iisus Lumina lumii, a vederii fizice, pe care orbul o dobândește în urma ungerii de către Iisus și apoi prin spălarea în izvorul Siloamului, dar și în final a vederii duhovnicești a Fiului lui Dumnezeu și a mărturisirii Lui de către cel vindecat și restaurat. Părintele Melhisedec se apleacă cu râvnă și asupra descifrării etapelor duhovnicești prin care trece devenirea orbului până ajunge să-L vadă pe Hristos și să vorbească cu El, propunându-ne să vedem în experiența vederii orbului o sinteză a celorlalte tipuri de vedere de care au avut parte celelalte personaje-cheie ale perioadei de lumină a Cincizecimii: vederea lui Toma, cea a mironosițelor la mormântul gol, cea a femeii samarince. E experiența filocalică a restaurării depline a simțurilor exterioare și interioare-duhovnicești, de care omul are nevoie pentru a primi și păstra bucuria și lumina Învierii lui Hristos.

Praznicul Înălțării Domnului marchează într-un fel încheierea programului pedagogic al Învierii, la care Iisus i-a făcut părtași pe ucenicii Săi, pregătindu-i pentru etapa decisivă, a primirii Duhului Sfânt. Pericopa lucanică e un adevărat rezumat al acestui proces educativ care începe din nou cu ucenicii tulburați și derutați, pe care Iisus cel înviat îi invită să-L vadă și să-L pipăie, mănâncă în fața lor ca să-și demonstreze corporalitatea și materialitatea, dar le face și exegeza întregii Scripturi, tâlcuindu-le „toate cele scrise în Legea lui Moise, în Proroci și în Psalmi” și „le deschide mintea, ca să înțeleagă Scripturile”, pentru că Trupul de carne înviat al lui Iisus și trupul scripturistic sunt liturgic unul și același. Toată această pedagogie e însă pregătire pentru misiunea de mărturie încredințată ucenicilor după primirea „făgă-

duinței Tatălui”. Ca de obicei, evanghelistul Luca condensează într-o singură relatare toată trecerea ucenicilor de la întristare la bucurie, de la izolarea de frică la prezența în templu, laudând și binecuvântând pe Dumnezeu. Înălțarea Domnului are însă și planuri mai adânci de semnificație, ce țin de orizontul ultim al scopului pentru care Dumnezeu a creat lumea și pe om: cel al îndumnezeirii și ridicării sale în slava Tatălui. Hristologia și antropologia, Întruparea și îndumnezeirea se dovedesc astfel fețele unuia și aceluiasi mister fundamental.

Duminica dinaintea Pogorârii Duhului Sfânt e dedicată părinților de la primul Sinod Ecumenic de la Niceea, sinod prin care Biserica a fixat tocmai învățătura despre divinitatea lui Iisus, „Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”, și e foarte potrivit marcată liturgic de citirea unui fragment-cheie din marea cuvântare de despărțire din finalul Evangheliei după Ioan, în care Iisus e în dialog direct cu Tatăl într-o invocare-rugăciune arhierască, care recapitulează întreaga Sa lucrare ca acțiune de descoperire a adevărului despre Tatăl și a relației de iubire dintre persoanele Sfintei Treimi. Descoperire care, prin însuflarea Duhului Sfânt, va deveni învățătura de credință formulată prin Sinoadele Ecumenice, între trupul de carne al Cuvântului întrupat, cel scripturistic, și cel dogmatic al Bisericii realizându-se astfel o suprapunere desăvârșită.

Împlinirea celor Cincizeci de zile de la Înviere e împlinirea făgăduinței venirii Duhului Sfânt și întemeierea Bisericii. Părintele Melhisedec vede frumos concretul Bisericii în Trupul răstignit, înviat și înălțat al lui Hristos și materializat apoi în structura dogmatică a adevărului de credință formulat de părinții de la Niceea. Aceste adevăruri de credință devin apoi substanța vieții întregii comunități a credincioșilor, prin lucrarea Duhului Sfânt. Acesta nu doar face cu puțință înțelegerea adevărilor despre Tatăl și Fiul, ci Îl face accesibil pe Dumnezeu în concretul Lui, ca prezență reală, prin împărtășirea fiecărui credincios de Trupul și Sângele Domnului. Este Duhul prin Care avem acces la toate Tainele Bisericii, prin Care avem „mintea lui Hristos”, prin

care putem striga „Avva! Părinte!” și prin Care ne bucurăm că facem parte din marea familie a lui Dumnezeu cu oamenii, care este Biserica. De reținut și importanta subliniere a faptului că, la fel ca și Învierea și Întruparea, Cincizecimea nu este doar un eveniment istoric ce a avut loc acum vreo două mii de ani. Avem de-a face cu o Cincizecime continuă în toate Tainele Bisericii și mai ales în Sfânta Liturghie, când Duhul Sfânt se coboară peste daruri și peste credincioși într-o Cincizecime personală și comunitară totodată. Sensurile acestei lucrări a Duhului Sfânt se prelungesc și în a doua zi de praznic, când Biserica Îl slăvește pe Dumnezeu ca Tată, Fiu și Duh Sfânt, desăvârșire a cunoașterii Lui și finalul călătoriei creștinilor în Duhul Sfânt spre intimitatea tainică a vieții Sfintei Treimi. Concluzia evangheliei de la Matei sprijină întru totul sensurile comunitare și liturgice ale praznicului: „că dacă doi dintre voi se vor uni pe pământ pentru un lucru pe care îl vor cere, se va da lor de Tatăl Meu, Care este în Ceruri. Căci unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”.

Ultima duminică a Pentecostarului, Duminica tuturor sfinților, este prelungirea lucrărilor Duhului Sfânt în istoria Bisericii prin toți cei care L-au mărturisit în diferite forme și locuri, de-a lungul vremilor, pe Hristos înaintea oamenilor, așa cum le cere Acesta ucenicilor în pasajul evanghelic de la Matei care se citește cu acest prilej. Tot acum ni se oferă și definiția sfințeniei, nu ca desăvârșire personală, ci ca detașare de orice atașament prea omenesc și egoist și ca „luare a crucii” nu într-o imposibilă dublare a Pătimirii lui Iisus, ci ca anulare a omului vechi, adamic din noi, pentru a-L putea mărturisi și descoperi în viața noastră pe Hristos ca Domn și Dumnezeu întrupat, răstignit și înviat. În acest fel, ajunși la sfârșitul perioadei Pentecostarului, vedem cum anume uimitoarea pedagogie a lecturilor evanghelice dovedește că bucuria Învierii poate fi trăită și prelungită în viața de sfințenie a Bisericii.

Cartea părintelui arhimandrit Melhisedec, pe care am privilegiul și bucuria să o recomand cititorilor acum, la început de

Păresimi, e un mic, dar foarte util manual omiletic de întrebuințare a Penticostarului plecând de la lecțiile Duminicilor sale, arătându-ne câte înțelesuri uimitoare ies la iveală atunci când ne străduim să vedem partea în întreg și întregul în parte. Cu lentila Învierii, duminicile se înșiră într-un adevărat *crescendo* al pedagogiei cunoașterii lui Dumnezeu și a tainelor Lui inepuizabile. Descoperind atâtea motive de prelungire și sporire a Bucuriei Învierii în uimitorul parcurs al Cincizecimii, nu ne rămâne decât să ne mirăm de puținătatea și sărăcia noastră duhovnicească atunci când ne plângem că Bucuria durează prea puțin, când ea e făcută să dureze o veșnicie.

„Lecțiile de bucurie” ale descoperirilor despre Dumnezeu și despre om ale Penticostarului în minunata tâlcuire exegetico-duhovnicească a părintelui arhimandrit Melhisedec sunt o necesară și convingătoare pledoarie, către noi toți, să asumăm iar și iar, an de an, tot mai deplin, bogăția și frumusețea inepuizabilă a Ortodoxiei noastre ca taină a unei Bucurii fără de sfârșit.

arhidiacon Ioan I. Ică jr

Sibiu, 29 februarie 2020

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	5
INTRODUCERE	15
I. SĂPTĂMÂNA LUMINATĂ	23
1. Noaptea Învierii. Vederea lui Dumnezeu	25
2. Duminica Învierii. Credința	32
3. Lunea Luminată. Cunoașterea de sine	36
4. Marțea Luminată. Împărtășirea cu Dumnezeu prin frângerea pâinii	41
5. Miercurea Luminată. Chemarea personală	47
6. Joia Luminată. Dialogul duhovnicesc	51
7. Vinerea Luminată. Apa – Izvorul Tămăduirii	54
8. Sâmbăta Luminată. Smerenia cea binecuvântată	58
II. DUMINICA TOMEI	61
III. DUMINICA MIRONOSIȚELOR	76
IV. DUMINICA SLĂBĂNOGULUI	88
ÎNJUMĂTĂȚIREA PRAZNICULUI	97
V. DUMINICA SAMARINENCEI	101
VI. DUMINICA VINDECĂRII ORBULUI DIN NAȘTERE..	113
VII. ÎNĂLȚAREA DOMNULUI	123
VIII. DUMINICA SFINȚILOR PĂRIȚI DE LA ÎNTÂIUL SINOD ECUMENIC	133
IX. POGORÂREA DUHULUI SFÂNT	142
X. PRAZNICUL PREASFINTEI TREIMI	155
XI. DUMINICA TUTUROR SFINȚILOR	164
ÎN LOC DE POSTFAȚĂ	174